

Förord

Jag deltog (före coronatiden) som frivillig vid en mässa i Helsingfors mässcentrum. Den gemensamma nämnaren var individen och välmående. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland var med som utställare. Mässan hade nästan 60 000 besökare. Folkströmmen var aldrig sinande, och det var hela tiden någon som ville sitta vid vårt bord för ett samtal. De som kom, började nästan alltid med att be om ursäkt för sig, och säga att de egentligen inte vet så mycket om andliga ting. Därefter blev det klart att personerna ofta hade en förhållandevis tydlig vision angående sina önskemål. Och inte sällan gick de i samma riktning: helighet. En vardagshelighet, en stund av lugn och ro då man kan känna att man är del av något större. En avskild stund att sitta och andas in ny kraft. Ett litet ögonblick då man inte behöver tänka på krav och måsten. En fläkt av helighet framför ett ljus i ett kyrkorum – ja, det skulle kännas väldigt skönt. Ett heligt rum med helig tystnad. Känsla av helighet i naturen. En ikon eller något som man kan koncentrera sig vid. Mycket i samtalen gick ut på ting som det redan finns möjlighet till, och som för en del av oss är helt normala och självklara ting. För andra är det önskningar som man inte vet hur man ska gå till väga för att införliva i sina liv.

Att tala om helighet är inte självklart i dagens samhälle, inte ens i dagens kyrka. Upplevelsen av helighet kan uppfattas som okontrollerbar och okategoriserbar, och därför kanske skrämmande. Samtidigt är det stort och omvälvande att känna helig närvaro. Och, som jag erfor vid mina samtal i mässcentrum, något efterlängtat, en önskan som man kanske inte riktigt vågar ge uttryck för, därför att den är så personlig.

Helighet innebär ett förhållningssätt som är grundläggande för Kyrkan oavsett denomination och tidsepok. Heligheten är i centrum för Gudsupplevelse och Gudsrelation. Det borde därför vara självklart att diskutera helighet. Även vetenskapligt. Särskilt i kyrkan. Varför har jag inte sett så mycket av en sådan diskussion? Den är dock på kommande, tror jag. Sällskapet för hymnologi och liturgik har tillsammans med kyrkostyrelsen, Borgå stift och Helsingfors Universitet tre gånger ordnat ekumeniska studiedagar kring helighet. Det exemplar av Hymnos som nu föreligger innehåller fyra artiklar baserade på föredrag hållna under dessa dagar. Upplevelsen av helighet är något som behöver lyftas fram och delas och vi delar därför gärna med dig som läsare.

Artikelförfattarna i föreliggande refereegranskade samling är följande:

Hans Andreasson, teol.dr, docent i Åbo Akademi och pastor i Equmeniakyrkan, Sandviken, Sverige

Johan Bastubacka, teol.dr, docent vid Helsingfors Universitet, Finland

Tapio Lampinen, professor emeritus i praktisk teologi vid Helsingfors Universitet, Finland

Lena Sjöstrand, teol. dr och präst i Svenska kyrkan, Lund, Sverige

Hilkka-Liisa Vuori, mus. dr, lärare vid Konstuniversitetets Sibelius-Akademi, Helsingfors, Finland

Helsingfors i januari 2021,

Anna Maria Böckerman

Esipuhe

Osallistuin (ennen korona-aikaa) vapaaehtoisena messuille Helsingin messukeskuksessa. Yhteisenä nimittäjänä oli yksilö ja hyvinvointi. Suomen evankelisluterilainen kirkko oli mukana näytteilleasettajana. Messut keräsivät melkein 60 000 kävijää. Ihmisvirta ei tyrehtynyt missään vaiheessa, vaan koko ajan joku halusi istahtaa pöytäamme ääreen keskustelemaan.

Saapuneet aloittivat lähes aina pahoittelemalla ja sanomalla, etteivät oikeastaan tienneet kovinkaan paljon hengellisistä asioista. Sen jälkeen tuli selväksi, että näillä henkilöillä oli usein suhteellisen selkeä näkemys siitä, mitä he toivoivat. Ja tämän tästä nuo toiveet menivät samaan suuntaan: pyhyyteen. Arjen pyhyys, hetki täyttä rauhaa, jolloin voi tuntea olevansa osa jotain suurempaa. Erityinen hetki istua ja hengittää sisään uutta voimaa. Pieni silmänräpäys, jolloin ei tarvitse ajatella vaatimuksia ja välttämättömyyksiä. Pyhyyden tuulahdus kynttilän äärellä kirkkotilassa – kyllä, se tuntuisi valtavan hyvältä. Pyhässä tilassa pyhä hiljaisuus. Pyhyyden tunne luonnossa. Ikoni tai jotain, johon voi keskittyä. Suuri osa keskusteluista koski asioita, jotka ovat jo mahdollisia, ja jotka osalle meistä ovat aivan tavallisia ja itsestään selviä. Toisille ne ovat kuitenkin toiveita, joista ei tiedä, kuinka saisi ne osaksi omaa elämäänsä.

Pyhyydestä puhuminen ei ole itsestään selvää tämän päivän yhteiskunnassa, ei edes tämän päivän kirkossa. Pyhyyden kokemus voidaan nähdä hallitsemattomana ja luokittelemattomana, ja siksi ehkä pelottavana. Samaan aikaan pyhän läsnäolon tunteminen on suurta ja mullistavaa. Ja, niin kuin koin keskusteluissani messukeskuksessa, jotain kaivattua – toive, jota ei oikein uskalla ilmaista, koska se on niin henkilökohtainen.

Pyhyys merkitsee lähestymistapaa, joka on perustavanlaatuinen Kirkolle tunnustuskunnasta ja aikakaudesta riippumatta. Pyhyys on jumalakokemuksen ja jumalasuhteen ytimessä. Siksi pyhyydestä keskustelemisen pitäisi olla itsestään selvää. Myös tieteellisesti. Eritoten kirkossa. Miksi en ole nähnyt kovinkaan paljon tällaista keskustelua? Uskon sen kuitenkin olevan tuloillaan. Hymnologian ja liturgiikan seura on yhdessä kirkkohallituksen, Porvoon hiippakunnan ja Helsingin yliopiston kanssa järjestänyt kolmeen kertaan ekumeenisiä tutkimuspäiviä pyhyyden ympärillä. Nyt ilmestyvän Hymnos-vuosikirjan artikkeleista neljä perustuu noilla päivillä pidettyihin esitelmiin. Pyhyyden kokemus on jotain, joka on tarpeen tuoda esiin ja jakaa, ja siksi iloitsemme siitä, että sinä lukijana olet jakamassa sen kanssamme.

Artikkelien kirjoittajat nyt julkaistavassa vertaisarvioidussa kokoelmassa ovat seuraavat:

Hans Andreasson, teologian tohtori, dosentti Åbo Akademiassa ja Equmeniakyrkan-kirkon pappi, Sandviken, Ruotsi

Johan Bastubacka, teologian tohtori, dosentti Helsingin yliopistossa, Suomi

Tapio Lampinen, Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian professori emeritus, Suomi

Lena Sjöstrand, teologian tohtori ja Ruotsin kirkon pappi, Lund, Ruotsi

Hilkka-Liisa Vuori, musiikin tohtori, opettaja Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa, Helsinki, Suomi

Helsingissä, tammikuussa 2021

Anna Maria Böckerman

(suom. Samuli Korkalainen)